

Ξετυλίγοντας τον μίτο της αλήθειας

Απόγονοι Γερμανών στρατιωτών ερευνούν τη δράση τους επί Κατοχής στην Ελλάδα

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Δεν γνώρισε τον παππού του. Μόνο από κάποιες διηγήσεις έμαθε ότι ήταν ένας καλός οικογενειάρχης, διευθυντής τράπεζας σε μια μικρή γερμανική πόλη, που σκοτώθηκε πολεμώντας στη Σλοβακία μόλις τρεις εβδομάδες πριν από τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Στα χέρια του εγγονού είχε πέσει και ένα άλμπουμ με φωτογραφίες του, που έστελνε όσο καιρό στρατοπέδευε στην κατεχόμενη Ελλάδα. Προϊόν αυτολογοκρισίας ή μη, αυτές οι εικόνες δεν αποτύπωναν πυρπολήσεις σπιτιών, εκτελέσεις ντόπιων ή καταναγκαστικές εργασίες. Για τον Αλμπρεχτ Σρούτερ, όμως, όλες αυτές οι ψηφίδες δεν ήταν αρκετές για να συνθέσουν την οικογενειακή του ιστορία. Υπήρχε ένα σημαντικό κενό, το οποίο έπρεπε να καλύψει.

«Θέλω να μάθω εάν ο παππούς μου, Γιοχάνες Σρούτερ, συμμετείχε σε εγκλήματα πολέμου», λέει στην «Κ» ο 67χρονος Γερμανός. «Θέλω να μάθω την αλήθεια». Αναζητώντας απαντήσεις απευθύνθηκε στον ιστορικό Βαλεντίν Σνάιντερ, ο οποίος τα τελευταία χρόνια προσπαθεί να εντοπίσει και να καταγράψει σε μια βάση δεδομένων με εξονυχιστική λεπτομέρεια όλες τις γερμανικές στρατιωτικές και παραστρατιωτικές μονάδες που στάθμευσαν περιστασιακά ή μακροχρόνια στην Ελλάδα, από την εισβολή μέχρι την αποχώρησή τους. Εάν μάθαινε πότε ακριβώς και από ποια χωριά της Κρήτης είχε περάσει ο παππούς του και συνέκρινε αυτά τα στοιχεία με μαρτυρίες τοπικών καταστροφών, ο κ. Σρούτερ ίσως εντόπιζε και το νήμα που θα τον οδηγούσε στην αλήθεια.

Αφού κατάφερε με τη βοήθεια του ιστορικού να συλλέξει κάποια τοπωνύμια, ταξίδεψε τον περασμένο Σεπτέμβριο στην Κρήτη. «Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να συμμετείχε σε εγκλήματα, αν και ακόμη δεν έχω συγκεκριμένη σχετικές αποδείξεις. Θέλω να μάθω τι συνέβη για να αξιοποιήσω αυτή τη γνώση και

να επωμιστώ την ευθύνη. Μπορεί να μην είναι δικό μου το λάθος, αλλά ενός προγόνου μου. Νιώθω όμως ότι πρέπει να μετατρέψω αυτό το αίσθημα ευθύνης σε αγάπη προς την Ελλάδα και τους ανθρώπους της», λέει.

Δεν είναι ο μόνος Γερμανός που έχει προστρέξει στον κ. Σνάιντερ ζητώντας και τη δική του συμβολή για να ικνηλατήσει την πορεία και πιθανότητα τη δράση κάποιου προγόνου του στην κατεχόμενη Ελλάδα. Όπως εξηγεί στην «Κ» ο ιστορικός, κάποιος μπορεί να παρακινούνται από απλή περιέργεια, επειδή ανακάλυψαν ένα ξεχασμένο κουτί με στρατιωτικά έγγραφα ή αλληλογραφία από το μέτωπο στην αποθήκη

Μιλάει στην «Κ» ο ιστορικός Βαλεντίν Σνάιντερ, ο οποίος καταγράφει σε βάση δεδομένων όλες τις γερμανικές στρατιωτικές και παραστρατιωτικές μονάδες που στάθμευσαν στη χώρα μας.

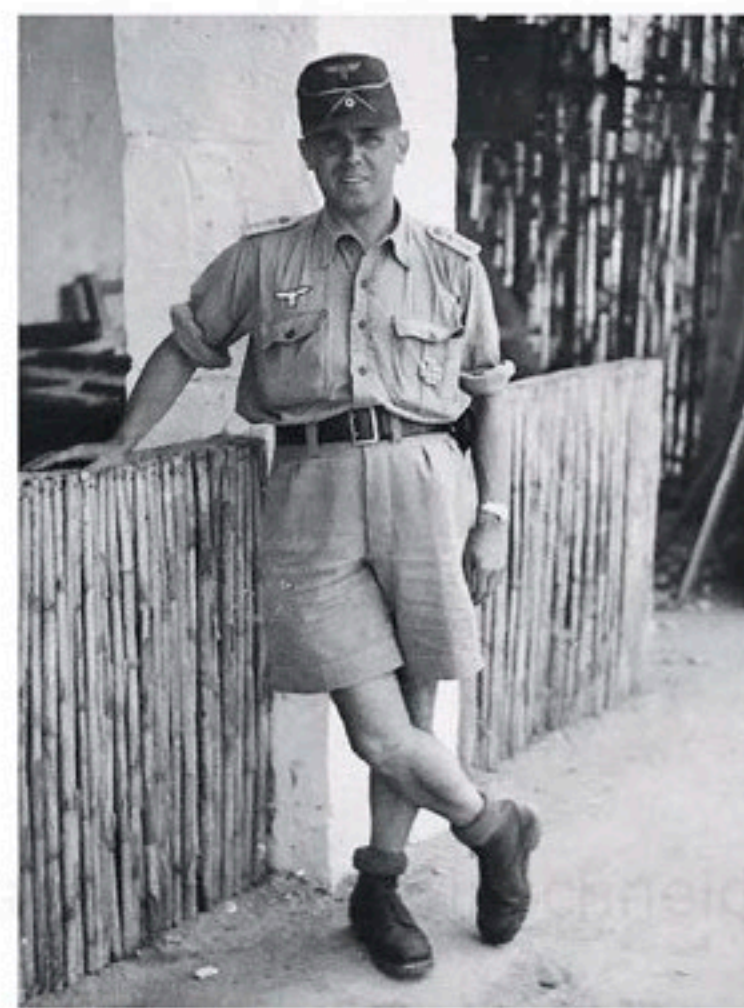
τους. Άλλοι μπορεί να θέλουν να συνθέσουν με μεγαλύτερη ακρίβεια το γενεαλογικό ιστορικό τους. Υπάρχουν και εκείνοι, όμως, που είναι πρόθυμοι να αναμετρηθούν με άβολες αλλά καθαρή πηγή πληροφοριών.

Ο Αλμπρεχτ Σρούτερ γεννήθηκε δέκα χρόνια μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Επί σειράν ετών υπήρξε δήμαρχος με τους Σοσιαλδημοκράτες στην Ίενα. Έχει πρωτοστατήσει σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και έχει βραβευτεί για τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες του ενάντια στον ακροδεξιό εξτρεμισμό και τον νεοναζισμό. Ανθρωπώσαν οι τον δις στάζουν να «δουλέψουν με το παρελθόν», το προσεγγίζουν, όπως λέει και ο ίδιος, «με ανοιχτό μυαλό και ανοιχτή καρδιά».

Ο κ. Σνάιντερ δεν είναι ακόμη σε θέση να δώσει ξεκάθαρες απαντήσεις σε κάθε παρόμοιο

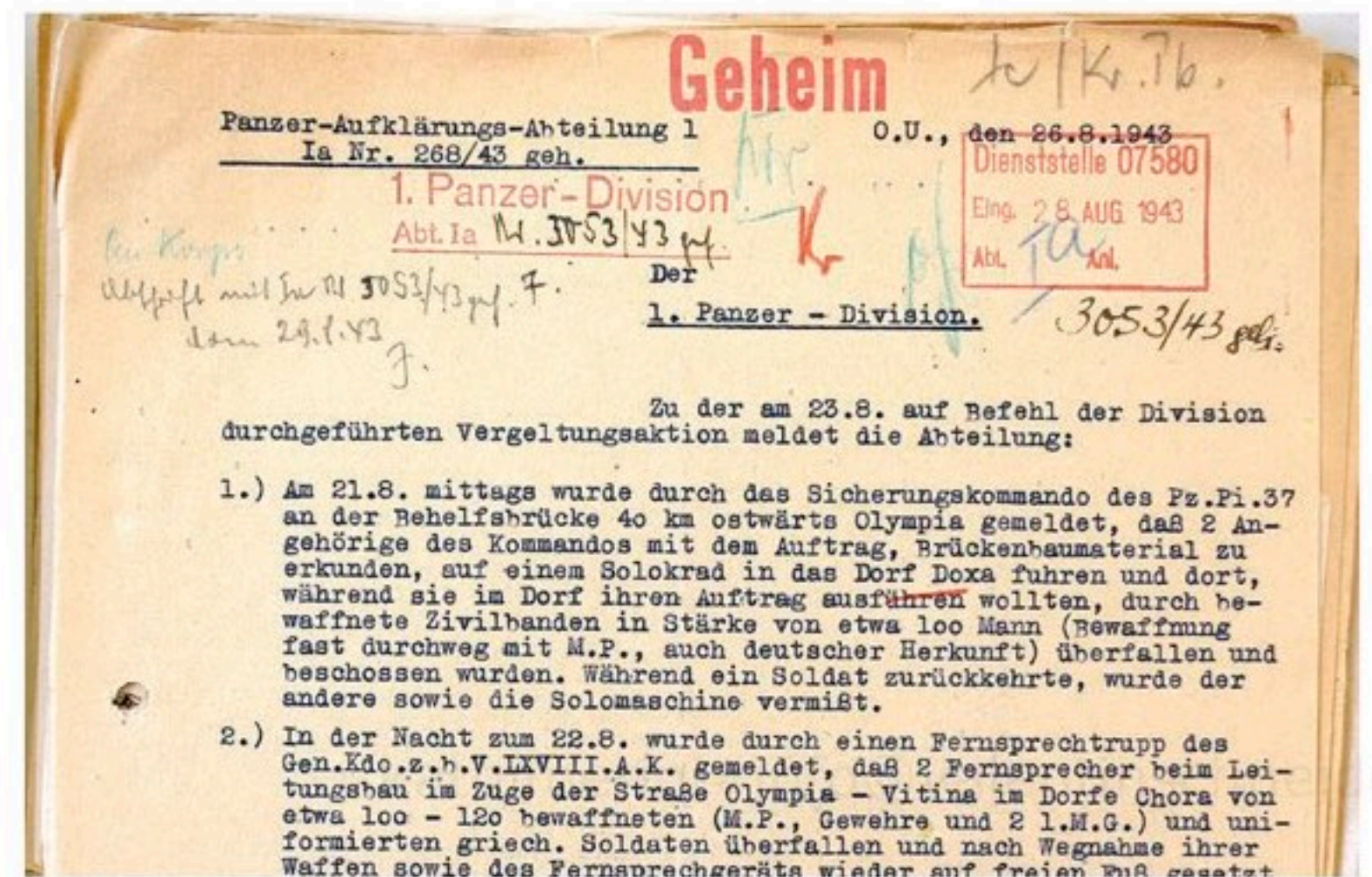
Ο Γερμανός ιστορικός Βαλεντίν Σνάιντερ με τις επιστημονικές συνεργάτιδες του, Αναστασία Χαρτομασιδή (αριστερά) και Ναταλία Τσούρμα.

Ο Γιοχάνες Σρούτερ κατά την παραμονή της μονάδας του στην Κρήτη. Δεξιά, ο εγγονός του Αλμπρεχτ Σρούτερ, ο οποίος θέλει να μάθει αν ο παππούς του συμμετείχε σε θηριωδίες στην Κρήτη, τον Σεπτέμβριο του 2021. Ο όγκος των πληροφοριών (γερμανικά στρατιωτικά έγγραφα, κάρτες κ.ά.) είναι τεράστιος.

Ο Γιοχάνες Σρούτερ κατά την παραμονή της μονάδας του στην Κρήτη. Δεξιά, ο εγγονός του Αλμπρεχτ Σρούτερ, ο οποίος θέλει να μάθει αν ο παππούς του συμμετείχε σε θηριωδίες στην Κρήτη, τον Σεπτέμβριο του 2021. Ο όγκος των πληροφοριών (γερμανικά στρατιωτικά έγγραφα, κάρτες κ.ά.) είναι τεράστιος.

αίτημα. Η έρευνά του βρίσκεται σε εξέλιξη, αλλά έχει ήδη προσελεύσει το ενδιαφέρον πολιτών. Ξεκίνησε το 2019 και έχει ακόμη μεγάλο όγκο πληροφοριών να αναλύσει. Το έργο «Βάση δεδομένων των γερμανικών στρατιωτικών και παραστρατιωτικών μονάδων στην Ελλάδα 1941-1944/45» έχει φορέα υλοποίησης το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και χρηματοδοτείται από το γερμανικό ομοσπονδιακό υπουργείο Εξωτερικών, με πόρους του Ελληνογερμανικού Ταμείου για το Μέλλον. Ο ιστορικός, μαζί με τις επιστημονικές συνεργάτιδες του, Αναστασία Χαρτομασιδή και Ναταλία Τσούρμα, ταξιδεύει συχνά στη Γερμανία για να αναζητήσει ιστορικά αρχεία και έχει συλλέξει μέχρι στιγμής πάνω από 300.000 ψηφιακές φωτογραφίες (γερμανικών στρατι-

ωτικών εγγράφων και καρτών) από τις οποίες έχει επεξεργαστεί το 15%. Όπως εξηγεί ο κ. Σνάιντερ, οι γερμανικές κατοχικές δυνάμεις παρήγαγαν τεράστιο όγκο γραφειοκρατίας. Κύριες πηγές πληροφορότητας για την έρευνά του είναι τα ημερολόγια πολέμου (καθημερινές συνοπτικές περιγραφές συμβάντων) και τα παραρτήματά τους (φωτογραφίες, κάρτες και άλλο σχετικό υλικό) που φυλάσσονται στο Φράϊμπουργκ της Γερμανίας, καθώς και έγγραφα για τις απώλειες των μονάδων, τα οποία βρίσκονται στο Βερολίνο. Ειδικά σε αυτά μπορούν να βρουν από τον τόπο και την ημερομηνία του θανάτου κάποιου στρατιώτη, ποια μονάδα βρισκόταν σε ποιο σημείο. Παράλληλα έχουν τη δυνατότητα να εμβαθύνουν περισσότερο μαθαίνοντας επιπλέον στοιχεία, όπως την οικογενει-

ακή κατάσταση του θανόντος ή εάν προερχόταν από πόλη ή κάποιο χωριό.

«Δεν βλέπουμε απλά αριθμούς σε έναν χάρτη. Κάθε μερική αποτελείται από υποομάδες και μπορεί να δεις σε ποιες περιοχές βρισκόταν και να φανταστείς έπειτα την καθημερινότητα εκεί και το βάρος της κατοχής», λέει ο ιστορικός.

Απαντήσεις

Η ταυτοποίηση και χαρτογράφηση των γερμανικών στρατευμάτων αναμένεται να προσφέρει απαντήσεις σε κρίσιμα ερωτήματα. Αφενός, όπως εξηγεί ο ερευνητής, πρόκειται να δώσει μια πιο σαφή εικόνα για το αριθμητικό εύρος των κατοχικών δυνάμεων. Θα μπορέσει σε κάποιες περιπτώσεις να βοηθήσει στην αναγνώριση μονάδων που ενεπλάκησαν σε εγκλήματα

πολέμου και παράλληλα θα προσφέρει τη δυνατότητα μιας πολυεπίπεδης θεώρησης εκείνης της ιστορικής περιόδου. Αφενός θα δείξει ποιες ήταν οι ισορροπίες στην καθημερινότητα, ο αντικτύπος στη ζωή του ντόπιου πληθυσμού μέσω της επίταξης οικιών, τροφίμων ή άλλων περιορισμών. Αφετέρου θα δώσει, όπως τονίζει ο ιστορικός, και μια πιο ευρωπαϊκή προοπτική του πολέμου. Αυτές οι στρατιωτικές μονάδες προηγουμένως πολέμησαν σε κάποιο άλλο μέτωπο στην Ευρώπη, προτού φτάσουν στην Ελλάδα ή ακολουθώντας βρέθηκαν σε άλλες χώρες. Όλα αυτά τα στοιχεία θα τοποθετηθούν σε μια βάση δεδομένων η οποία θα είναι προσβάσιμη στο κοινό, όχι μόνο σε ακαδημαϊκούς ερευνητές, αλλά και σε όσους θέλουν να προσεγγίσουν με πιο διεισδυτική ματιά την ιστορική γνώση αυτής της περιόδου.

«Καίγονταν λιγότερο καλά, καθώς ήταν εξ ολοκλήρου από πέτρα...»

Αιτήματα για πληροφορίες φτάνουν στον ιστορικό, όχι μόνο από τη Γερμανία, αλλά και από την Ελλάδα. Ο εκπαιδευτικός Αριστέδης Αντωνόπουλος ήταν ένας εξ αυτών που ζήτησαν τη συνδρομή του για να μάθει περισσότερες πληροφορίες για τον τόπο του. Παρέισε την ονομασία ενός μικρού χωριού στην Πελοπόννησο: Δόξα Γορτυνίας. Και μια ημερομηνία: 23 Αυγούστου 1943, ημέρα κατά την οποία γερμανικά στρατεύματα πυρπόλησαν σχεδόν ολοκληρωτικά τα σπίτια των κατοίκων.

Ο κ. Αντωνόπουλος είχε ήδη ξεκινήσει τη δική του έρευνα συγκεντρώνοντας μαρτυρίες και στοιχεία για εκείνη την ημέρα. Ο ίδιος γεννήθηκε το 1964, αλλά μεγάλωσε στη Δόξα με οικογενειακά ακούσματα αυτής της ιστορίας. «Σε όλα τα σπίτια, αυτό το γεγονός είχε αφήσει μια τραυματική εικόνα. Ήταν πολύ συχνή η αναφορά στις διηγήσεις κάθε οικογένειας, αλλά και του κοινωνικού συνόλου», λέει στην «Κ».

Πριν από την καταστροφή, η Δόξα αριθμούσε περίπου 1.000 κατοίκους, οι οποίοι ασχολούνταν κατά βάση με αγροτικές

και κτηνοτροφικές εργασίες, ενώ κάποιοι από αυτούς μετακινούνταν σε κοντινές περιοχές για να δουλέψουν ως τεχνίτες της πέτρας. Ο κ. Αντωνόπουλος λέει ότι δύο ημέρες πριν από τα γερμανικά αντίποινα, τα πυρά διερχόμενης ομάδας ανταρτών σκότωσαν έναν Γερμανό ο οποίος επισκεπτόταν το χωριό μαζί με

Τα γερμανικά αντίποινα στα χωριά Δόξα και Χώρα (στο δεύτερο και με εκτελέσεις κατοίκων) της Γορτυνίας, τον Αύγουστο του 1943.

έναν ακόμη στρατιωτικό. Υποψιασμένοι για το τι θα μπορούσε να ακολουθήσει οι ντόπιοι εγκατέλειψαν τα σπίτια τους. Το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων καταστράφηκε από τα γερμανικά στρατεύματα, κάποια σπίτια διασώθηκαν είτε γιατί δεν έφτασε μέχρι εκεί η φωτιά, είτε γιατί δεν λειτούργησαν ορισμένοι εμπρηστικοί μηχανισμοί.

Πριν από τη σχεδόν ολοκληρωτική πυρπόληση της από τους ναζί, η Δόξα αριθμούσε περίπου 1.000 κατοίκους.

«Αφού είχα ολοκληρώσει την έρευνα στο επίπεδο των μαρτυριών και της διαθέσιμης βιβλιογραφίας, υπήρχε ένα μεγάλο κενό στο μυαλό μου. Πώς άραγε αντιμετώπισε το γεγονός η πλευρά των Γερμανών; Δεν περίμενα να είναι γραφτεί βιβλία, αλλά θεωρούσα ότι θα υπήρχε κάποια στρατιωτική αναφορά σε προϊσταμένη αρχή», λέει. Απευθύν-

θηκε στη γερμανική πρεσβεία και από εκεί τον παρέπεμψαν στον κ. Σνάιντερ.

Ο ιστορικός είχε ήδη επεξεργαστεί υλικό σχετικά με τη Γορτυνία. Ανταποκρίθηκε άμεσα και την ίδια ημέρα παρέισε απαντήσεις. Βρήκε μια δισέλιδη γερμανική αναφορά του 1ου Αποσπάσματος Αναγνώρισης Τεθωρακισμένων. «Στις 23/8, στις

14.00, ξεκίνησε η διαταχθείσα αντιμετώπιση», αναφέρεται στο σχετικό κείμενο. «Κατά την προσέγγιση του χωριού, αρκετές ομάδες μάχων ανδρών τράπηκαν σε φυγή, σε απόσταση 800 μέτρων. Τους πολέμησαν χωρίς ορατή επιτυχία δύο πυροβόλα οχημάτων μάχης. Δεν ήταν δυνατόν να διαπιστωθεί αν ήταν οπλισμένοι λόγω της απόστασης. Μετά από ενδελεχή έρευνα του χωριού, αυτό κήκε ολοσχερώς. Οι λιγοστοί κάτοικοι μεταφέρθηκαν και αφέθηκαν σε άλλο χωριό». Οι γερμανικές δυνάμεις προχώρησαν σε αντίποινα και κατά της γειτονικής Χώρας, για άλλη αφορμή. Εκεί εκτέλεσαν κατοίκους του χωριού και πυρπόλησαν τα σπίτια. «Καίγονταν λιγότερο καλά, καθώς ήταν εξ ολοκλήρου από πέτρα», γράφουν στη στρατιωτική αναφορά, συγκρίνοντάς τα με τα ξύλινα οικήματα της Δόξας.

«Η επεξεργασία του υλικού με βοήθησε να δω περισσότερες πλευρές. Ολοκλήρωσε τον κύκλο στο μυαλό μου», λέει ο κ. Αντωνόπουλος, αναλογιζόμενος την πιθανότητα οι Γερμανοί στρατιωτικοί να ήταν φειδωλοί

ή προσεκτικοί στις έγγραφες διατυπώσεις τους. «Αποκρυσταλλώνεται η ιστορία, γίνεται πιο κατανοητή. Αντλούμε στοιχεία και πληροφορίες για κάποια γεγονότα που μπορεί να μην είναι τόσο προβλεπόμενα, αλλά έχουν σημασία για τον ντόπιο πληθυσμό, όπως συνέβη στη Δόξα, γιατί ήταν μια εμπειρία βίας», παρατηρεί ο κ. Σνάιντερ.

Ο 38χρονος ιστορικός γεννήθηκε στη Δυτική Γερμανία και σε ηλικία 12 ετών μετανάστευσε με την οικογένειά του στη Νορμανδία της Γαλλίας. Δεν πρόλαβε να διδαχθεί στο γερμανικό σχολείο την ιστορία του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τα τελευταία οκτώ χρόνια ζει μόνιμα στην Ελλάδα. Ένας εκ των παππούδων του είχε πολεμήσει και τραυματιστεί στο Στάλινγκραντ. «Μεγάλωσα σε μια οικογένεια χωρίς παππούδες και γιαγιάδες, δεν είχαμε στο σπίτι μια αφήγηση του πολέμου», λέει. «Στη Γαλλία με ρώτησαν για πρώτη φορά πού ήταν οι παππούδες μου στον πόλεμο. Τότε κατάλαβα ότι υπάρχει κάτι μεγάλο, που έχει ενδιαφέρον για τις ανθρώπινες σχέσεις μέχρι και σήμερα».